

LUCIAN
BLAGA

•
TEATRU

EDITURA UNIVERSITĂȚII

Ediție îngrijită de
DORLI BLAGA

Antologie și Repere istorico-literare
realizate în redacție de
MIHAI DASCAL

Coperta seriei: *Constantin Gulea*

LUCIAN
BLAGA
TEATRU

1

EDITURA MINERVA

București — 1984

Ediții princeps: *Zamolxe. Mister păgîn*. Cluj, Editura Institutului de arte grafice „Ardealul”, 1921; *Tulburarea apelor. Dramă*. Cluj, Editura Institutului de arte grafice „Ardealul”, 1923; *Dacia. Dramă în 4 acte*. Cluj, Editura Institutului de arte grafice „Ardealul”, 1925; *Fapta [Ivanca]. Joc dramatic. Înviere. Pantomimă*. [București], Editura Fundației culturale „Principele Carol”, [1925]; *Mășterul Manole. Dramă în cinci acte*. Sibiu, Tiparul Inst. de arte grafice „Dacia Traiană”, 1927; *Avram Iancu*, Sibiu, Editura „Dacia Traiană”, 1934; *Teatru* (conține piesa *Anton Pann*). Ediție și prefață de Eugen Todoran. București, Editura Minerva, 1971.

Ediția de față reproduce textele după *Opere*, 4, 5, București, Editura Minerva, 1977.

ZAMOLXE

MISTER PĂGIN

1991

P E R S O A N E

ZAMOLXE, în floarea vârstei
MAGUL, bătrîn
VRĂJITORUL
CIOPLITORUL GREC
ZEMORA, fiica Magului
CIOBANUL
GHEBOSUL
MOȘNEAGUL
BĂRBATUL
TÎNĂRUL
COPII, OSTAȘI și POPOR

Așfiunea se petrece în munții Daciei.

ACTUL ÎNȚI

I

O peșteră larg căscată. Multe stînci. Amurg. Un stejar băteu cu o scorbură. Zamolxe, cu o piele de căprioară pe umeri, șade în fața peșterii, pe o piatră.

ZAMOLXE

(singur)

Mă-mpărtășesc cu cîte-un strop din tot ce crește
și se pierde.
Nimic nu mi-e strein,
și numai marea îmi lipsește.
Duhul meu — al meu sau al pămîntului e tot atît —
și-a așternut aici cojocul său de mușchi și-așteaptă.
De cîte ori nu cîntă, el așteaptă,
și visul vine harnic să-l dezmierde.
Lac imblinzit de zile fără vînt sunt eu,
și-s singur.
Atît de singur că de mult uitat-am să mai fac deosebire
între mine și-ntre lucruri.
Numai om cu om ești: tu și eu.
Singurătatea spălăcește-aceste mărginiri,
și împletindu-te cu taina lor, te pierzi în stîncă
și te scurgi în unde și-n pămînt.
Nu știu:

mă-ntorc în mine ori cucernic îmi îndrept
urechea spre păduri?
Aud un glas de mierlă zgomotoasă:
E Dumnezeu?
E Orbul?

Depart ești poporul meu dac, neam de urși.
Religie nouă și vinjoasă încercat-am să-ți aduc
din inima necunoscutului.
Voiam să-ți fiu un bun răsad,
dar tu, ne-nțelegîndu-mi rostul, mi-ai lovit
cu pietre vorbele.
A fost o vreme cînd urlam. Voiam să răzvrătesc
și munții împotriva ta, și le strigam:
rostogoliți-vă cerurile, nebunia și apele
peste mîndria neamului meu trac, —
ci azi veninul mi s-a potolit,
și-n zilele-mi făr' de sfîrșit s-a așezat
un prund de-nțelepciune.

E mult de-atunci, mult. Soarele își coborîse
toată mierea în livadă, cînd ți-am spus
parabola cu Orbul.
Despre Dumnezeu nu poți vorbi decît așa:
îl intrupezi în floare și-l ridici în palme,
îl prefaci în gînd și-l tăinuiești în suflet,
îl asemeni c-un izvor și-l lași să-ți curgă lin
peste picioare,
îl prefaci în soare și-l aduni cu ochii,
îl închipui om și-l rogi să vie-n sat,
unde-l așteaptă toate visurile omenești.
Arunci grăunțe între brazde și zici:
Din ele crește Dumnezeu.
În dimineața ceea, ca să mă priceapă și copiii,
l-am schimbat în orb.
Le-am spus: Noi suntem văzători,
iar Dumnezeu, e-un orb bătrîn.
Fiecare e copilul lui —
și fiecare îl purtăm de mînă.
Căci nu ești tu Dumnezeire nențelesul orb,
ce-și pipăie cărarea printre spini?

Nu știi nici tu de unde vii și unde mergi.
Ești chinuitul gând strivit în gol.
Te zbuciumi veșnic dibuind
să faci minuni, cum n-au mai fost,
dar brațele nu-ți sunt așa de tari
precum ți-e visul de înalt.
Atît de des tu cazi înfrînt
și nici nu bănuiești furtuna de lumină ce-ai creat-o.
Mă strigi?
Mă chemi?
Din fundul unei mări?
Turburătoru-ți chiot vine, vine.
Iată sunt făptura ta, și-aici sunt ochii mei, îi vrei?
Nu suntem oare pentru ca fără de silă
să luăm pe micii noștri umeri
soarta ta puternicule Orb?
Tăcutule, triste:
noi mintuitorii tăi,
noi sălbaticii copii.

De ce mi-au sfîrțicat cu pietre gura,
cînd astfel le vorbisem despre tine
în dimineața ceea?
Nu era destul de darnic soarele,
și gîndurile mele speriau din cuiburi paserile?
Nu eram destul de blind?

De-atunci s-a prăvălit atîta timp
și iezerul cu unda lui mi-a mîngîiat amarul.
Aici sunt aiuritele tăceri
din care poți privi în dosul lumii.

*(Se ridică și din scorbura stejarului scoate un fagure galben.
Îl stoarce — și mierea curge în nisip.)*

O toamnă nouă.
Stupul mi-e sătul și mierea-i curge de pe buze
ca laptele din gura unui prunc ce-a supt prea mult.
De-așum amurgurile reci vor face rînd pe rînd
din fiecare frunză de stejar un clepoțel de-aramă,
iar noaptea vor cădea mai multe stele.
În gura peșterii

voi sta, în pace să le număr, și-mi voi zice:
Stelele se-nțorc în lume!
Dar pașii mei, scoțind scintei din cremene,
vor mai găsi vreodată drumul
spre cetate,
spre lume?

Rizînd
în templul ei voi arunca semințe multe
pentru porumbii Orbului.

(Intră în peșteră.)

II

Nu departe în fund se văd zidurile cetății. În stînga o
parte a templului, colonne și trepte jur împrejur. În fața
templului, ceva mai îndărăt, o spinzurătoare. Apus de soare.
Ostași păzesc templul; ei zac grămadă, numai unul e în
picioare pe trepte cu sulîța pe umăr. Doi muncitori tatălzie
ou cele din urmă lucrări la spinzurătoare.

UN OSTAȘ

(cătredre ostașul străin)

Unde te-au prins ai noștri?

OSTAȘUL STRĂIN

Lîngă Dunăre.

ALT OSTAȘ

Și nu ți-e niciodată dor de țara ta?

OSTAȘUL STRĂIN

O, da. La noi cresc portocali cu fructe roșii;
zeii nu au coarna bourești cum cei hrăniți de voi,
și iarna cerul nu roiește fulgi de nea.
La noi e totul altfel,

dar soarele se aseamănă așa de mult cu cel de-aici,
c-aproape crezi, că-i unul și același.

(Toți rid.)

INTIUL OSTAȘ

(cătore străin)

Tu ești intiul sclav care se bucură
de-un slobod trai pe-aceste plaiuri.
Viețuiești cu-aceleași drepturi ca și noi.
Nu-ți știam prea-ndurător stăpinul.
Răspunde, libertatea cum ți-ai dobândit-o?

OSTAȘUL STRĂIN

(șiret)

Cu... opincile profetului...

CEILALȚI

Cu ce? Haide, spune, povestește!

OSTAȘUL STRĂIN

E mult de cînd gonirăți pe Zamolxe?

INTIUL OSTAȘ

Vreo cîtiva ani.

OSTAȘUL STRĂIN

Ei bine, mucenicii lui se tot sporesc de-atunci
pe sub pămînt ca iepurii de casă.
Altfel de ce-am păzi noi templul zi și noapte?
Magul se-nspăimîntă de puterea lor, și precum știți,
făgăduit-a chiar pe fiica lui ca dar sălbatic
celui ce va da de urma lui Zamolxe.
Ori ați uitat?

AL DOILEA OSTAȘ

Ehei, Zemora tulburătoare! Cîți n-o doresc!

OSTAȘUL STRĂIN

(zimbînd a glumă)

Cum eu trăiam mai mult din mîla cinilor.

mă hotărîi să caut ascunzişul lui Zamolxe.
Am iscodit prin munţi. Vreo nouă zile ostenitu-m-am
prin văgăuni, dar n-am găsit
decît nişte opinci întortocheate. Mi-am zis:
sunt ale profetului! — Le-am dăruit preotului.
E-adevărat, îi aduceam numai opincile,
nu capul lui Zamolxe, — cu toate-acestea
îmi hrăneam nădejdea — că de nu-mi dă
pe Zemora pentru totdeauna de soţie, îmi va da-o
pentru-o noapte cel puţin. Ce? Frumoasă sărbătoare!
Dar Magul fu zglicit şi-mi dete
doar această zdreanţă — de libertate.
Ieri m-a-ntrebat: cînd îmi aduci şi capul lui Zamolxe?
I-am zis: cînd şi-l va pierde ca opincile, Sfinţia ta!

OSTAŞUL DE STRAJĂ

(în picioare)

Răspuns cuminte,
dar mai bine rămînei tot sclav
decît să străjuieşti cu noi viclene temple
văduvite de oredinţă.
De lene ni se-ngrasă tălpile pe-aceste sfinte lespezi.
Unde-s vremile ce răsunau din bucium către soare?
Prin cîlţi de codri altădată săgetam
bourii între coarne

AL TREILEA OSTAŞ

şi pescuiam din fluvii somni rotunzi
ca pulpele fecioarelor.

AL PATRULEA OSTAŞ

(către cel de strajă)

Uite funia spînzurătorii cum o mişcă vîntul —
îţi face semnul

AL CINCILEA OSTAŞ

Răbdare, nu cîrţiţi, copii, răbdare.
Cînd s-a mişca vrăjmaşul la hotare,
ne vom urni puhoi urlînd spre mare
şi Magul o să nite de altare.

OSTAȘUL DE STRAJĂ

Ghiciți, băieți, ghicitoarea mea: sunt ființe
ce nu-s aievea,
și totuși omul le păzește de primejdii!
De ce? -- ca omul, tot el, să aibă de la cine,
în primejdie fiind, să ceară ajutor...

AL ȘAPTELEA OSTAȘ

Ghicitoarea ta e ciută de-nțeles.

AL OPTULEA OSTAȘ

Ba nu. Aceștia-s zeii!

AL NOUĂLEA OSTAȘ

Le cerem ajutorul.

ÎNTHUL OSTAȘ

Și totuși noi le ținem pază de tilhari,
noi cu sulilele noastre.

OSTAȘUL DE STRAJĂ

(batjocoritor)

Și ei -- nici măcar nu sunt! -- ha, ha!

AL DOULEA OSTAȘ

(către cel de strajă)

Nu ești și tu unul dintre „orbii” lui Zamolxe?

AL TREILEA OSTAȘ

Linște! Magul iese din altar.

*(Toți se așază în două rânduri. Magul trece printre sulii
și-i privește ager în ochi.)*

MAGUL

(aspru)

Corbi vreau să văd în zori pe furcii!
Ați înțeles?

La noapte. Nu cruțați pe nimeni.
(Dispare în dosul templului. Ostașii se închină și s-așază la
locurile lor.)

AL PATRULEA OSTAȘ

Înaltul Preot ți se sfredeleşte cu privirea
până-n ochii gândului.

AL CINCILEA OSTAȘ

Bătrînul Mag! N-ai auzit? Pe cînd cîntau cocoșii
a plecat spre miazăzi cu fiica lui. S-a-ntors tirziu.
Fără de ea. Ce-i drept, frumoasă e, iar furia „orbilor“
e mare; de frica lor
o fi ascuns-o undeva departe-n munții păstrători
de taine și amori.

AL ȘASELEA OSTAȘ

(Încet)

Spun oamenii că el nu doarme niciodată.

AL ȘAPTELEA OSTAȘ

În întuneric ochii lui se văd ca ochi de lup,
tăciuni aprinși în vînt.

AL OPTULEA OSTAȘ

(misterios)

Magul e tăcut.

AL NOUĂLEA OSTAȘ

Magul e rece.

ÎNȚIUL OSTAȘ

Statornic ca un obicei rămas din zilele strămoșilor.

AL DOILEA OSTAȘ

Setos de sînge ca o fiară.

OSTAȘUL DE STRAJĂ

(îzbucnește)

Mai mult decît o fiară. Setos de singe ca învățăturie
sînte de astăzi și din toate vremile.

OSTAȘUL STRĂIN

Ce roșu-i cerul

AL PATRULEA OSTAȘ

și spinzurătoarea-i gata.

OSTAȘUL STRĂIN

(privind spre templu)

Prieteni,
ne plindește o noapte grozavă —
din templu — furie — a ieșit un motan,
semn rău.

AL CINCILEA OSTAȘ

Motanul cu ochi verzi ca ai Magului.
Prindeți-l, prindeți-l!
Legați-i cu funia stîrvul de furci
să se sperie toți răzvrătiții!

OSTAȘUL DE STRAJĂ

(îzbucnește într-un hohot și se-ntoarce spre templu)

Ha, hal
O, zei,
mucegăiți de veșnicie!
Nu i nici un pumn înleștat
să dărînc minciuna cu stîlpul de piatră?
Al morților poate!
Ieșiți îngropați de vii în pămînt —
și voi azvîrliți pe rituri!
Eu, unul din cei ce rămîn credincioși
lui Zamolxe, vă chem din adînc:
prăbușiți sanctuarul!
O, zei, apărați cu pisici spinzurate,
mi-e scîrbă.
C-o lance ținută în porțile voastre

mă-nchin,
eu sunt omul - -
ha, ha, — vă saluti.

*(Aruncă lancea în poarta templului. Ceilalți sar și-l doboară
cu lovituri de sulji.)*

III

Bordeiul unui vrăjitor. Noapte. Pe vatră arde focul. Flăcările luminează întreg bordeiul. Vrăjitorul are pe frunte coarne trace.

VRĂJITORUL

*(În dintr-un ungher un craniu omenesc, toarnă dintr-un
ulcior vin în el și-l așază pe vatră lângă flăcări. S-aud lovituri
tari în ușă.)*

Cine e?

O VOCE

Magul.

(Vrăjitorul deschide.)

MAGUL

(întră grăbind)

Dă-mi adăpost sub strașina puterii tale.

Nu de tunete,
dar de năpțrci.

S-au răsculat învâțăceii lui Zamolxe.

Un zvon trecu spre seară prin cetate
că m-așteaptă gîrla-n noaptea asta.

VRĂJITORUL

Și templul?

MAGUL

Îl străjuiesc ostași voinici.

VRĂJITORUL

Voinici or fi, dar sunt și credincioși?

MAGUL

Ca fumul de tămâie.

(Se mai liniștește.)

VRĂJITORUL

S-a-ntors Zamolxe?

MAGUL

De cînd fugi, nu i-au mai dat de urmă.
Spun unii că s-a prăpădit stingher prin munți,
dar alții mai șoptesc că va să vie iarăși
să-mi smulgă templul și să sfarme zeii.

VRĂJITORUL

Sunt tocmai șapte ani de cînd ai îndrăjit
mulțimea să-l alunge.
Eu nu te-am sfătuit, căci un profet
nu e nimic, dar un profet lovit — e mult.

MAGUL

(scribit)

Poporul, poporul!

VRĂJITORUL

Ce sfîntă-ar fi prostia lui de n-ar fi schimbăcioasă!

MAGUL

(desnădăjduit)

Amară de-ntrebări mi-e inima. Zeii, cum ni-i vom scăpa?
Cum, o cum îi vom scăpa?
Eu — pindarul vegniciei — cad.

VRĂJITORUL

Zeii se hrănesc cu suflet omenesc.
Cînd se isprăvește-acest nutreț,

cînd nu mai crede nimenea în ei,
s-adună triste şi-şi cheamă marele sfîrşit.
Nu le mai poate ajuta nici miera
şi nici laptele de capre.
Laptele de capre, care fără de-a fi mult,
se scurge pentru ei prin buruieni cînd ugerile
sunt prea pline.

MAGUL

(ridică braşele)

Nemuritorilor, vă zvîntă necredinţa!
De nicăiri nu vă mijeste mintuirea!
Zadarnic ani m-am zvîrcolit atîţia-n neodihnă.
Răspunsul
nu mi l-au dat nici tablele
înţelepciunii negre-aduse din Egipt,
nici amintirea sibilnicelor sfaturi
auzite-n fumul de la Delfi.

VRĂJITORUL

Nici cea mai naltă dintre multele virtuţi?

MAGUL

(îşi adună gîndurile)

Viclenia?

VRĂJITORUL

Izvorul neseapat de bune sfaturi.
Vino, linişteşte-te. Răspunsul căutat va trebui
să-ţi bată într-o zi la poartă —
dacă astăzi nu, atuncea mine.
Credinţa veche n-o să moară:
un butuc de vie-l crezi de mult uscat
şi totuşi toamna îl găseşti mai încărcat
de struguri decît orişicînd.
Să ne-aşezăm în pîlpiirea vetrei. Eşti obosit?
Răbdare.
În adăpostul meu e cald.
Aşa. Şi-acuma înc-o dată: viclenia!

MAGUL

(lumindu-se dintr-o dată)

Un gând, bătrînule, un gând.
Ascultă-mă. Nu-s singur. Tu-mi ești bun.
Tu nu m-ai părăsit.
Să-ntindem în ascuns poporului o cursă?
Mulțimei să-i lăsăm năluca.
Religia lui Zamolxe-și face cuib acum
și-n inimile cele mai statornice prin vechile ogașe.
El nu s-a-ntors și totuși e aci.
El ne dăboară zeii pentru Orbul său.
Ce-ar fi să răspîndim povestea în popor,
că Zamolxe a fost un zeu el însuși?
Ce pierdem?
Avem un zeu mai mult în primitorul nostru templu,
dar astfel mintuim întreg soborul zeilor.
Oamenii divinizînd pe Zamolxe
li vor uita învățătura.

VRĂJITORUL

O cursă vrednică de istețimea unui mag.
Legendă făcătoare de minuni: ce solzi strălucitori,
șireată, ochi de șarpe.
Oamenii divinizînd pe Zamolxe li vor uita învățătura.
E gîndul tău? O, mare Preot.

MAGUL

Nu-i nimenea-n bordei?
Ți-e ușa bine zăvorîtă?

VRĂJITORUL

Să nu ai nici o teamă.

MAGUL

Ogoru-i proaspăt
și legenda va întinde rădăcini.
Poporul va striga:
să așezăm statuia lui Zamolxe-n templu

Între ceilalți zei, cum se cuvine.
Cînd nu mai e nici o putere
să-nfrîngă-nvățătura unui nou profet,
un singur lucru e mai tare ca profetul:
statuia lui!
Dă-mi mîna ta și prietenia gîndurilor tale!

VRĂJITORUL

(îi întinde mîna)

Mîna și cuvîntul meu!

MAGUL

(încet)

De tine-ascultă apa!

VRĂJITORUL

(mai încet)

De mine-ascultă focul!

MAGUL

De tine-ascultă vîntul!

VRĂJITORUL

De mine-ascultă stelele!

MAGUL

Și mai presus de orice
de tine-ascultă tot ce nu e.

VRĂJITORUL

Eu știu vrăji poveștile să se prefacă-n adevăr.

MAGUL

Ți-am dat povestea.

VRĂJITORUL

Eu ți adaug descîntecul.

MAGUL

(tresare)

Un zgornot surd lingă bordei.

VRĂJITORUL

Doar pași ai liniștei. N-aud nimic.

MAGUL

Ura lor m-adulmecă. Deschide ușa și ascultă!

VRĂJITORUL

(deschide — apoi, c-un strigăt)

Arde cetatea!

(Amîndoi sar în prag.)

MAGUL

(furtunos)

Pirjol spre miazăzi.

Încăierare. Vîlvătaie. Templul e departe,
nu-l vor cuceri. O, numai cerul să nu ardă.

Alte flăcări.

Taci,

ascultă!

VRĂJITORUL

E plin îndepărtat.

MAGUL

Mi-au dat de urmă.

VRĂJITORUL

Sunt paseri speriate: își scutură funinginea
și spuza de pe aripi.

MAGUL

Pin-aici aduce vîntul scrumul.

*(Amîndoi se retrag speriași. La un semn al Vrăjitorului —
Magul se ascunde în pămînt lângă vatră. Vrăjitorul pune*

*vreascuri pe focul care stă să se stingă. După câteva clipe,
apare.)*

CIOBANUL

(cu cojoc de oaie, înfățișare bolnavă, aiurdat)

Măine iar răsare luna —
nu-e frică de lumina ei.
Soarele-i ușor, dar luna-i grea.
Când mă atinge pe pleoape, cad trăsnit
ca de-o măciucă-n frunte, și mă schimb
în priculi. Oriunde-aș fi, în munți
pe-o mucește așteptînd, sau fluierînd în stîină,
cad — și-n chip de fiară neagră-mi sfișiu
oile din turmă.
Auzii din trecători că tu știi leacuri,
cari te vindecă de lună.

VRĂJITORUL

De cînd îți porți osînda?

CIOBANUL

E-al șaptelea cules de vii.
Neastîmpărata droaie asculta-n livada Orbului
cuvîntul lui Zămolxe.
Am fost întîiul care l-am brodit c-o piatră
în obraz. Ne ațlase Magul.
Nu mai știu, am tremurat apoi și mă durea,
căci tînărul deschise ochii mari și triști —
și n-a ntrebat de ce.
Dar în aceeași seară s-a ivit și luna.
Mi-am sfîrticat cinci oi și-am plins în lîna lor.
De-atunci prin rouă, brumă, ploi,
iau cîmpii-n goană tot la fel.
Mă duc pe urmele aceluia tînăr cu ochi mari
și caut în nisipuri sîngele ce-a curs din trupul său.
Cînd sorb o picătură, mă dezmeticesc
și iarăși mă fac — om.

VRĂJITORUL

Din slava mai presus de fire voi plivi
misterul lui Zămolxe.

Nu ești întâiul care suferă pe urma lui,
Străinule!

CIOBANUL

Păzește-mă de lună.

VRĂJITORUL

*(aruncă bobi de tântie în flăcări și-apoi ridică mîna deasupra
focului)*

Tu, cel ce vezi prin lucruri,
duh al vetrelor,
jeratic al amurgului,
destăinuiește-te în graiul tău de flăcări!

VOCEA MAGULUI

(din pământ — misterios)

Zamolxe n-a fost om.

CIOBANUL

Păzește-mă de lună.

VOCEA MAGULUI

(din pământ)

Zamolxe n-a fost om.

VRĂJITORUL

Tu vezi prin lucruri și prin inimi.

VOCEA MAGULUI

Zamolxe n-a fost om. A fost un zeu.
Din cuibul veșniciei
s-a coborît pe trepte de lumină
să vă-nvețe tînețea și durerea.
Pine nu i-ați dat —
și piatra strigă.

VRĂJITORUL

Nemuritorii cuibăresc pe-un munte
ridicat din sori.
Zamolxe nu se-ntoarce înapoi în cerul său?

VOCEA MAGULUI

El n-are-n nici un sanctuar un chip cioplit
cum se cuvine unui zeu.
Cit nimenea nu i se-nchină,
Zamolxe e legat de lut.
Primejdii va trimite-n suflète,
pământul va scrişni din stînci,
iar mieii vor pieri ca strugurii din vii.
Ciopliţi-i chip de piatră lui Zamolxe!
Zeul strigă, cere jertfel

VRĂJITORUL

(la craniul de pe vatră şi-l poartă prin flăcări)

Apari duh nevăzut în murmurul de flăcări,
şi mintuie lunaticii de chin.
Tot singele vărsat din trupul lui Zamolxe
adune-se-n aceste picături de vin!

(De trei ori.)

VOCEA MAGULUI

Tu eşti stăpînul meu.

(Ciobanul, care tot timpul a ascultat, cade în genunchi.)

VRĂJITORUL

(ti dă băutura vrăjită din craniu)

Jucînd pe creşlete
sub brazi înalţi
tîi va ieşi în cale luna.
Şi luna va să-ţi toarne
prietenie-n suflét —
moale, dulce, blîndă şi duioasă.
Oile n-or mai avea de tine teamă —
şi nici cîinii tăi.
Închină-te de-acuma mai virtos
acelui zeu pe care la-i lovit,
şi âdu-i păstrăvi pe altar
ca un sfîelnic sfînt pescar.

ACTUL AL DOILEA

I

O livadă înconjurată de vii împrăștiate pe dealuri. Pădure la dreapta. În livadă, vase mari de pământ pline de must. Culegători vin și trec cu hîrdaie. Lîngă pădure, Ghebosul, încărcat cu struguri din cale-afară mari, în mini, pe umeri, stă de vorbă cu un trecător — fără a fi auzit. Mai în fața, alți trei culegători povestesc cu ochii îndreptați spre Ghebos.

ÎNȚIUL CULEGĂTOR

Ăsta-i Ghebosul?

AL DOILEA CULEGĂTOR

Da.

AL TREILEA CULEGĂTOR

Mirare de-așa rod?

— A îngropat sub fiecare viță cite-un stîrv de om
găsit pe drumuri ori pe ape.

AL DOILEA CULEGĂTOR

E-adevărat că știe deochia și pițigoi de pe ramuri?

ÎNȚIUL CULEGĂTOR

Nu-i bine să-l privești prea mult:

— îți putrezesc ochii.

AL DOILEA CULEGĂTOR

E numai oase.
Și tot nu vrea să moară.

AL TREILEA CULEGĂTOR

Nici n-o să moară-asa curind.
De-l părăsește sufletul, el fură pe-al vecinului.
Cu sufletul furat — tilharul
mai trăiește-apoi un veac de om.

(Ghebosul se apropie de ei.)

ÎNȚIUL CULEGĂTOR

(către Ghebos)

Ai un cules atât de bun. Nu-ți latră
psalmul tău de bucurie? Ha-u, ha-u!

GHEBOSUL

N-am cui să-i mulțumesc.

AL DOILEA CULEGĂTOR

Nici celor îngropați sub vițe?

GHEBOSUL

De ce? Fiindcă ei își încălzesc la soare singele
urcându-se-n lăstarii viei mele?

ÎNȚIUL CULEGĂTOR

Din atât belșug de struguri nu aduci
o jertfă lui Zamolxe?

GHEBOSUL

(batjocoritor)

Noului Nemuritor al vostru de pe drumuri adunat?
Cînd se tira pe-alcea sărintoc —
voia să vă omoare zeli... să-și croiască
opinci din pielea lor. Și-acum? Acum
îi ridicăți și lui jertfelnice!
Ciudat!

Dar ce mai flecăresc? E bine-aşa: de-acum aveţi
un zeu care-nţelege şi limba voastră.

(Ironie.)

Ceialţi nu vorbesc decît geceşte.

AL DOILEA CULEGĂTOR

Ascuţită limbă ai!

GHEBOSUL

(răutăcios)

Nu pot fi altfel dacă maica-a fost atât de bună
că mi-a dăruit un spate gras cît pentru trei
şi-un trup nici pentru unul.
Să-mi pun însă zăvor pe gură şi să nu cîrtesc:
fiecare cu soarta lui. Eu mi-o port
ascunsă în cocoasă,

(arătînd spre Ciobanul care se apropie:)

iar alţii-n lună... Ha-u, ha-u, ha-u.

(Dispare spre stînga.)

CIOBANUL

(păşeşte ca o nălucă)

Că văd ce nimenea nu vede — nu-s de vină.
Oamenii m-ascultă cu credinţă fiindcă eu sunt — altul.
Deasupra mea pluteşte luna.
O ating cu degetele dacă vreau.
Sub unghii am lumină din lumina ei.
Eu văd prin ea şi ştiu că-n dosul lunii e Zamolxe.
Eu sunt mina lui.
Un semn,
Şi după mine vine tot norodul.

ÎNTHIUL CULEGĂTOR

(către Cioban)

Tu eşti sfînt.

AL DOILEA CULEGĂTOR

(sfios, către același)

De cînd ne-ai coborît din visuri
vestea lui Zamolxe zeul,
e liniște-n cetate.

AL TREILEA CULEGĂTOR

(tot către Cioban)

Ai împăcat pe Mag cu noii mucenici
și nu mai curge sînge de prisos.

CIOBANUL

Aștept să vie preotesele.
Apoi vom merge împreună.
Veniți și voi?

CULEGĂTORII

Venim!

CIOBANUL

Și pentru mine faceți orișice?

ÎNȚIUL CULEGĂTOR

(cade la pămînt)

Pentru trimisul lui Zamolxe — orișice!

Zi: „umple-ți părul cu rășină” —
și dacă trebuie, îmi voi aprinde părul
ca să ai o facă-n miez de noapte.

Zi: „azvirle-te în sorb”,
și dacă trebuie eu mă jertfesc —
ca o gutuie coaptă
ce cade în noroi.

Zi: „aruncă-te în țepă”,
și mine fi-voi ciugulit de paseri ca un strugure.

CIOBANUL

Vreau doar atît,
cînd eu zic da, să ziceți și voi da,
cînd eu zic nu, să ziceți și voi nu.

AL DOILEA CULEGĂTOR

Tu ești sfânt.

AL TREILEA CULEGĂTOR

Tu ești sfânt.

*(Cei trei culegători se duc în vii. Ciobanul se așază pe un
dîlm și-ncepe să cînte din fluier o doină sfîșietoare. Din pădure
sar trei copii, fiecare cu cîte-un fir de trestie în mînă. Se
aruncă asupra unui oas cu must și sug cu trestia.)*

CEL MAI MIC

(supărat)

Prin trestia mea nu trece mustul.

CEL MAI MARE

E-un pai cu noduri. Du-te smulge-ți altul —
găsești destule-n baltă.

CEL MAI MIC

(începe să plîngă)

Mi-e frică de lipitori.

CEL MAI MARE

(aspru)

Taci. Uite ciobanul. Vine să te ia.

CEL MIJLOCIU

E ciobanul care se face noaptea priculici.

CEL MAI MIC

(îipă speriat)

Unde-i?

CEL MAI MARE

(îl liniștește)

Liniștește-te, Nusitatu, copil neastîmpărat.
Închide ochii — ca să nu te vadă.

Aşa, închide-i bine —
c-apoi se face întuneric
şi nu te mai zăreşte nimeni.
I ai închis?
Acum e noapte.. Nu te văd.
Stai liniştit, Nasitatu.

CEL MIJLOCIU

(şiret, stăpânindu-şi risul)

Nici eu nu te mai văd.

CEL MAI MARE

Nici priculiciul.

(Cei doi mai mărişori sug iarăşi cu treştiile, iar cel mic —
şezând în iarbă — strânge din ochi, să nu-l vadă Priculiciul.
S-aud risote şi chiote, cari s-apropie. Ciobanul se ridică şi
ascultă.)

UN CULEGĂTOR

(sare din vie şi ia copiii de mână)

Ascundeţi-vă! Repede, copii. Să nu vedeţi bacante!
O singură privire de v-atinge, rămîneţi pitici.

(S-ascund în vie.)

(O ceată de bacante vine din stînga, sălbatic jucînd în livadă.
Fetele verzii. Pletele în vînt. Cîteva bacante învîrtesc şorpi
deasupra capetelor, ca nişte bice. Altele suflă în coarne de
bouri. Chiote. Joc. Ciobanul în mijlocul lor. Culegători curg
din oii. Ca la un semn nebunia conteneşte, apoi dintr-o dată
— şi în cea mai mare linişte.)

O BACANTĂ

(Îmbrăcată în alb, împrăştie cu mîna cenuşă dintr-o urnă)

Din urnă împrăştiu
cenuşă de morţi pe cărări —
vîntul s-o piardă spre mări.
Cenuşa celor ce nu mai sînt
o presar pe pămînt
în calea voastră,
copii, cari încă nu v-aţi născut.
Din coarne de zimbri — eha —

vă chemăm,
coboriți-vă toți cei de mîne,
voi prunci, luați-vă soarta de lut!
Ugerii lumii sunt plini,
prindeți-i, stoarceți-i!
Spre azi, nenăscuților, curgeți spre azi!
Miros de moarte adie din brazi,
lăpteze-vă soarele —
treceți prin serum,
strugurii-s copti,
și pămîntul întreabă:
sunteți pe drum?
E-ha! E-ho!

(Din vîi răspund sute de guri.)

È-ha! E-ho

(Jocul bacantelor reîncepe. Strigăte neînțelese. Chiote: êhove, ehove, ehove! Culegătorii răspund: êhove, êhove, êhove!)

CIOBANUL

(fine isonul jocului)

Nouă preotese verzi
sar prin codri și livezi.

Trec răzoarele cu spini,
singe curge prin ciulini.

Flutură cu șerpi în vînt,
peste stele și pămînt.

Ele nu cunosc cărări,
ar juca și-n fund de mări.

Ducă-se ca un fior
după dumnezeii lor.

Nebunească-n văi cu chin,
tot ce-i mort și tot ce-i viu.

UN GLAS

Mărire lui Zamolxe!

BACANTELE

Mărire zeului Zamolxe!

CULEGĂTORII

(din sute de piepturi)

Mărire!

*(Strugurii cad aruncați din vii în jocul bacantelor. Muntii
răspund cu ecouri.)*

CIOBANUL

Să mergem la Marele Mag!

O BACANTĂ

Împlinirea visului s-o cerem!

CIOBANUL

Lăsați culesu-n grija ciorilor!

Veniți, jucați!

Êhove, Zamolxe!

(Toți aleargă spre pădure după el.)

Êhove, êhove!

II

Într-o peșteră, gura ei se întrezărește în fund. Noapte.
Totul se petrece ca într-o lume de năluci, cu o ciudată
încetăceală a vorbei.

ZAMOLXE

(ascuns în întuneric)

M-am coborît tot mai adînc în suflet.

Unde sunt, unde sunt?

Tot în peșteră?
Inima vrea să-mi sară din piept —
Văd prin munți:
cetatea nu se mișcă și totuși ne apropiem
de-acum.

(Încet, ca și cum ar invoca niște duhuri:)

O frunză cade-n noapte,
un veac se scurge-n mine.
Altă frunză cade-n noapte,
alt veac trece-n mine.

O vedenie se lămurește într-un colț al peșterii. Un moșneag
care ține în mână o cupă. Lumină se răsfringe de pe arătare
în toată peștera. Zamolxe se ridică și sprijinindu-se de
perete se apropie de nălucă.

ZAMOLXE

Moșneagule, vrei să-ți șoptesc tot chinul meu?
S-ar crede că trăiești,
dar ochii nu-ți clipeesc.
De unde vii?

MOȘNEAGUL

De unde nu e timp.

ZAMOLXE

De-acolo vin numai visurile.

MOȘNEAGUL

Și marii visători.

ZAMOLXE

Ce poți să-mi spui?

MOȘNEAGUL

Cind ești izvor, nu poți decât să curgi spre mare!
Tu Zamolxe, tu de ce adaști?

ZAMOLXE

Mi-e teamă că voi duce prea devreme
noua credință între oameni.

MOȘNEAGUL

Prea devreme! Niciodată.
Azi ori mai târziu
te-ntîmpină același dar!
Viața n-are stele pentru noi —
cucuta crește pe gunoi.
Ce crezi — în cinstea cui?

*(Duce cupa la gură, dar se oprește dintr-o dată, apoi urmează
cu amără ironie.)*

Era să uit. Cînd ții ospăț cu soarta,
cuvine-se să dai și zeilor din orice băătură.
De astă dată țin la datina de a-nchina cu ei.

(Vasăd pe pămînt din băătură.)

Beți și voi, zei, luminoși ca putregaiul!
Beți! Must verde de cucută.
O cupă mi-e prea mult.

(Bea ce mai rămîne.)

ZAMOLXE

Așa aș închina și eu cu eil
Ce vină ispășești?

MOȘNEAGUL

Una singură: n-am stat niciodată la-ndoială.

(Se stinge și dispare.)

ZAMOLXE

(singur)

Amare taine-am dezghiocat prin anii mei
cărunți de-nțelepciune!
Dar nici un trecător nu mi-a ieșit în drum
să-i altoiesc în inimă răspunsul meu.
Cînd zilele răsar pe piscuri,

părul mi-e de flăcări --
dar nu e nimeni, nimeni să mă vadă
trăsnet incremenit pe stînci.

(Incet și rar:)

O frunză cade-n noapte,
un veac se scurge-n mine.
Altă frunză cade-n noapte,
alt veac trece-n mine.

*(Apare un tînăr cu plete lungi și coroană de spini pe frunte.
Zamolxe se apropie de el.)*

Răspunde! Ești soarta mea?

TÎNĂRUL

O nu, dar un prieten tot atît de bun.
Ți-aduc un zvon de dincolo.
Apropie-se clipa ta, om nou:
În noaptea asta se coc toate smochinele.
Copiii le așteaptă.

ZAMOLXE

Tu vii ca să le scuturi?

TÎNĂRUL

Cad singure, n-auzi?

ZAMOLXE

Aud, mă cheamă cineva în lume.
Sînat adieri ca dintr-o mare moartă.
Dar ce vrei cu coroana ta de spini?

TÎNĂRUL

*(și-a luat coroana de pe frunte, îi rupe ghimpii și-i împrășteie
cu gesturi de semănător)*

Suamăn ghimpî sub Calea laptelui
și-aștept să răsară dureri, multe dureri!

(Pierde!)

ZAMOLXE

(singur)

Cerc în zadar să te mai prind, neînțeleasă arătare
Te pierzi și-mi lași muștrările să le frământ cu pumnii.

Peșteră, peșteră!
Mi-ai îmblinzit iernile și mi-ai dospit trecutul
sub ocrotirea ta.
Unde-mi sunt amintirile rănite
pe care mi le-ai mîngîiat pîn'la uitare?
Dă-mi-le, să fiu din nou răzvrătitul!
M-așteaptă soarta,
nerăbdarea mă sugrumă.
Tremurînd îmi iau viața-n mîni
și plec spre viitor, spre mine-veșnicul

Ție — peșteră — nu-ți las decît aceste urme
de călcîie tari, și dacă vrei un strigăt.
Un strigăt de izbîndă ori de cădere —
cine ar putea să spună?
Zorile s-aseamănă așa de mult cu-amarul.
Oameni, Zamolxe, pașnicul, reintră-n patimile voastre!
Lume, șarpe și copac
au năpîrlit sub ochii mei —
și am văzut ce-i cheag în haos —
și ce-i simburile în orice fruct
căzut în poala vremii.
Sunt sătul de vis.

O, stînci, de mult ce v-am privit
m-am prefăcut și eu în stîncă.
Vajnic mă topesc
și mă revărs din matca mea, nebun,
spre șesuri și spre oameni.

(Mai liniștit:)

Nălucile apar mai multe azi,
sunt chinuri care mușcă-n pietre.
Altădată nopțile-mi erau un leagăn de odihnă,
iar ziua lucrurile dimprejur se prefăceau în mine
într-un vis atît de liniștit,

că reci și jilave șopirlele veneau
să caute soarele
pe picioarele mele goale.

(Încet și rar:)

O frunză cade-n noapte,
un veac se scurge-n mine.
Altă frunză cade-n noapte,
alt veac trece-n mine.

*(Se ivește un bărbat mai în vîrstă, legat pe un rug. Zamolxe
întinde brațele spre el.)*

Și tu vrei să-mi furi — singurătatea?

CEL DE PE RUG

Nu m-ai chemat? —
Sunt numai un ecou al nopții tale.

ZAMOLXE

E-adevărat? Dacă tu și eu am genunchea
pe marginea aceluia lac, care se cheamă-al morților
și al acelor cari încă nu-s născuți,
și ne-am privi în lac ca-ntr-o oglindă
am vedea că suntem unul și același? E-adevărat?

CEL DE PE RUG

De câte ori te cauți pe tine,
mă găsești pe mine.

ZAMOLXE

Cine te-a ridicat pe rug?

CEL DE PE RUG

Cumpătatul veșnic treaz.

ZAMOLXE

Nu-l știu.

CEL DE PE RUG

Cumpătatul e cel ce te oprește
să istovești un gând.
La drumul jumătate te înlanțuie
și-ți strigă: „Destul, nebunule!”
Căci vezi, un gând întreg e o năpastă.
Ci eu îți zic:
Năpastă? Fie!
Sus omenire către cer
sau viermii să te roadă în mormint!

ZAMOLXE

Și iată Cumpătatul vine să-ți aprindă rugul.
(Se vede o mână cu o facă din foc vreascurilor.)

CEL DE PE RUG

Dar pământul sude, iar pămîntul nu uită.
(Dispare încins în flăcări.)

ZAMOLXE

(singur, zbuciumat)

Mi-s ochii beți de vedenii mai trainice
decît aceste stînci pleșuve.
Răspunde, inimă! Fii tare, mina mea!
O jertfă-ți cere Orbul.
Să sfredelesc pămîntul ca un ochi de mare?
Să-mi sfîșiu trupul pentru turma de flămînzii?
Să iau în spate soarele și să-l cobor în văii?
Ori și mai mult?

Să plec a doua oară-n țara care m-a-nșelat?
Între oameni?

Peșteră, te schimb în buciurn al plecării mele!
(C-un strigăt.)

Vino, Orbule, vino —
să-ți durez un vad
spre viața noroadelor!
(Iese furtunatic din peșteră. O mare de lumină îl întâmpină.)

III

Miez de noapte. Șes întins. Nici un arbore. Calea laptelui —
intens vizibilă. Nici o colină. Magul și Cioplitorul grec se
plimbă amândoi cu pași bătrâni — oprindu-se din când
în când.

MAGUL

Culegători și preotese mi-au umplut ograda,
cerindu-și noul idol.

Ai început statuia lui Zamolxe?

CIOPLITORUL

De șapte nopți cioplesc.

MAGUL

Cum e marmura?

CIOPLITORUL

E străvezie
ca apa când în fundul mării cade cerul.

MAGUL

(arată șesul)

Aici e șesul licăririlor de foc.
Din glii zburnesc lumini de putregai.
Și pasul triștilor săracilor
se-ndreaptă spre comori ascunse în pământ
de regii stinși ai dacilor.

CIOPLITORUL

(arată spre cer)

Privește: Calea laptelui. Nici celor care mor —
nu poate să le pară mai frumoasă.

MAGUL

(ridicând ochii)

Ce spun de ea bătrânii dascăli greci,
la care zeii înșiși vin ca ucenici
să-nvețe — ce e lumea, ce e gândul —?

CIOPLITORUL

(oprindu-se)

Un mit adus de peste mare zice —
dacă nu mă-nșel — că drumul soarelui
n-a fost întotdeauna unde-i astăzi.
Cărarea lui încrucișa pe cea de-acum,
și Calea laptelui nu e decît
ogașele lăsate pe cristalul bolții
de soare-atîtea mii de ani în urmă
că nu-i minte să le poată socoti.

MAGUL

(cu privirea în sus)

Ogașa soarelui pe drumul veșniciei.
Mă străbate un fior.

(S-aude un bocet depărtat de femei.)

CIOPLITORUL

Femei plîngînd. O fi murit cineva.

MAGUL

Nu. S-a născut un prunc.

CIOPLITORUL

Pe-aicia se bocește nașterea și totuși —
eu cunosc alîtea țări și pot s-o spun —
nu este-un alt popor să-și mistuie
viața ca al tău, înalte Preot!
Ieri am văzut un joc.
Flăcăi săreau peste o sulită.
Se sprijineau de o prăjină și zburau
— numai așa: u-hai-hop!
Cînd unul dintre ei rămase mort
cu burta spintecată-n țeapă,
ceilalți începură-a rîde-n hohote de atîngăcia lui.
Și totul fu numai un joc.
Vezi — cum un fulger nu e om —
tot atîta de puțin e dacul om.

El nu trăiește.

El se trăiește.

Putere smulșă din potirul uriașei firi
el n-are nici iubire pentru sine, nici iubire pentru alții.
Aici am înțeles că tot ce este — trebuie să fie.

(Prinde de braț pe Mag.)

Oprește-te, să nu te-mpiedici.
Iluzina ți s-a agățat în spini.

MAGUL

(ocolind spinii)

Cuvîntul tău stîrnește-n mine temeri nouă.

CIOPLITORUL

Îești ispitit să crezi că dacii nu nasc om din om.
Natura-i plămădiește singură, ea însăși dintr-o dată
cum își face munții ori izvoarele.

Adu-ți aminte de Zamolxe,
acel necunoscut, care-ntr-o zi și-a coborît din munți
nimireă, vijelia și porunca.

Îmi fost vrăjmaș. Te înțeleg.

Iar el a fost un dac de baștină.

Cînd sfătuia-n parabole,

el nu zicea: „trăiește pentru alții“ sau „fii om“,

ci „fii izvor“, „fii fulger“.

Si oare dumnezeul orb al său e altceva

decît ăst fel al Firei și al dacilor —

„Albatic, chinuit, orb, straniu și veșnic frămîntat“

(E, nu. Aicea nu mă simt împrejmuît de oameni,

ei așu de mult în mijlocul naturii

încît mă mir că ei au nu mănunchi de mușchi pe cap,

în loc de păr — ca stîncile.

MAGUL

(viclean)

Do, mă duce amintirea la Zamolxe păduraticul.

Nevinovata turmă l-a răstălmăcit

oă uzi nici el nu s-ar cunoaște.

CIOPLITORUL

O, crede-mă,
cu inima l-au priceput și-i sunt aproape.
Dar dacii au închipuire de copii.

MAGUL

Dac-ar trăi cum a rîvnit Zamolxe,
cî s-ar mistui ca focul.
Copiilor le trebuie vis blind să-i liniștească —
și lumina să le ție-n frîu pornirea,
zăgaz puterilor ce colcăie-n pămîntul lor
prea rodnic în izvoare turburi.

CIOPLITORUL

De-i vorba despre liniște, îți dau dreptate-nalte Preot.
Dar — de ce liniște?

MAGUL

O întrebare căreia-i răspund prin altă întrebare:
de ce furtună oarbă?

CIOPLITORUL

(gîndind)

Nu știu.

MAGUL

Nici eu nu știu.

(Cu oareșicare teamă.)

Și totuși mă opresc.
Tu ești străin și poate vezi mai bine decît mine.

Mă e frig. Vino maestre. E tirziu.

CIOPLITORUL

Ai crede că răcoarea coboară-noet
din Calea Iaptelui

ca dintr-un fluviu uriaș. Cetatea nu-i departe.

(Se duc spre dreapta.)

Te-ai gândit vreodată Magule?

Magule, ce-ar fi să se întoarcă într-o zi
Zamolxe — omul?

MAGUL

(hotărât)

Piere el sau poporul!

CIOPLITORUL

Sau el și poporul!

ACTUL AL TREILEA

I

Un deal cu o ripă de lut roșu și cu șuvița unui izvor. În stînga se văd turnurile și zidurile cetății. În dreapta tîncepe pădure de stejar. În fața o livadă cu iarbă mare și stînci. Dis-de-dimineață. Mult soare.

CIOPLITORUL

(Șade sub un stejar pe o stîncă. Pletele cărunte pe umeri. Plăsmuiește în lut o mică făptură omenească. Lucrează fluerînd.)

ZEMORA

(Tînră și sălbatică — ciulini în părul despletit — se furișază din pădure la spatele Cioplitorului și-l gîdîlă în plete cu un fir lung de iarbă.)

CIOPLITORUL

(Ridică fruntea, dar nu se întoarce. Ghicește.)

Zemora — fiica Magului, sau o lăcustă.

ZEMORA

Și una, și alta. Căci Zemora, turburătoarea
iubește iarba și soarele
viu ca lăcustele,
și-ar vrea să aibă picioarele
tot atît de verzi,

verzi ca lăcustele
sau ca linteă bălților.

CIOPLITORUL

Știi că mă găsești — aici?

ZEMORA

Suind cărarea ți-am văzut în lut
urmele tălpilor. Așa în șir.
Credeam întâi că-s urme de... măgar.

(Ride.)

Auzi pădurea? Numai eu știu cum s-o fac
să ridă.

(Ride cu hohote.)

Auzi cum ride? Ca un copil mic
pe care-l gîdili la buric.

CIOPLITORUL

(dă din cap)

Zemora, Zemora!

ZEMORA

Ce plămădești în lut?

CIOPLITORUL

Un chip al lui Zamolxe.

ZEMORA

L-am auzit de multe ori pe Zamolxe
Din cele ce grăia nu pricepeam prea multe.
Dar ochii lui erau așa de mari
că trebuia să mă opresc și să-l ascult.
Odată-l întîlnii pe-aici pe undeva-n pădure
singur.

Se chinuia să prind-un roi de-albine
ce-atîrna de-o creangă ca un cuib.

Lipea cu ceară fundul unei coșnițe,
cînd i-am sărit în drum:
Zamolxe tu ești foarte tînăr
și eu-s frumoasă, dar să nu te sperii.
Te-nvăț eu cum se prinde roiul,
tu să-mi povestești despre-nceputul lumii.
În astea te pricepi mai bine.
El a tresărit.

Îi luai din mînă coșnița
și am proptit-o într-un par deasupra roiului
ca o căciulă.
El privea tăcut.

Am afumat apoi albinele
cu iasc-aprinsă-n scăpărări de cremene —
și ele-au început să se ascundă-n învelișul de nuiete.
Cînd isprăvii, i-am zis:
Făgăduiala, tînere veșnic păduratic!
El m-a-nvălit cu ochii lui ca niște peșteri
încărcate de suris, și trist și dulce.

Mi-a șoptit:
O, ție trebuie să-ți spun un lucru,
nu cu mîntea să-l pricepi,
ci cu frumsețea ta sălbatică.
Nu știu. Visez? Se pare
că Orbul a creat femeia în aceeași zi
în care a făcut și — luna.

CIOPLITORUL

Poate din una și aceeași groaznică lumină.
Fiuște gemene.

ZEMORA

Apoi Zamolxe fugi în codru. Roiul l-a uitat acolo.
Iar la patru zile a urmat
nenorocirea din livada-aceasta.

CIOPLITORUL

(îi întinde micul chip de lut)

Zemora, spune-mi seamănă cu prinzătorul tău de rojuri?

ZEMORA

(privind de aproape chipul)

Zamolxe-a fost prea mult privire,
iar acesta-i prea mult om.

(Lingușitoare.)

Un dar pentru Zemora? Da?

CIOPLITORUL

(își ia chipul)

Nu. E pentru-un altar de casă.

ZEMORA

(supărată)

Pentru-un altar de casă?

Al cui?

CIOPLITORUL

Al marelui dirigător.

Uitași că mine-i sărbătoarea zeilor necunoscuți?

(Se ridică să plece.)

ZEMORA

Vrei să pleci?

CIOPLITORUL

Mă duc spre casă să mai poleiesc
statuia lui Zamolxe, cea de marmură.
Tu încotro?

(ia în brațe un cocoloș de lut)

ZEMORA

În sus, să-mi usc sandalele
la soare. Sunt umede de rouă.

CIOPLITORUL

Tot spre soare, tot spre soare?

ZEMORA

Tot spre soare și-n pădure!

*(Cioplitorul dispare pe cărâruie în stînga, iar Zemora în
pădure.)*

(Pauză. Cîntec de păsări.)

ZAMOLXE

*(din altă parte a pădurei, sosește în livadă, luminos. O măciucă
în mîna și funigiei în barbă.)*

Livada-n care m-au lovit.
Potecile-s aceleași. Cetate, ești aici?
Pleoapele-mi se zbat da cerul tău
ca niște fluturi de-o fereastră.
Nu-i numai poveste? Sunt aici?

(Pîdăie cu mîna un arbore.)

Cu palma pipăi scoarța asprului copac
și simt că sunt aievea.
Fruit copt m-am rupt din creanga unui dumnezeu
și cad aici
în pragul tău, cetate!
Unde ți-e rugul?
M-aștepti? Mai ai vreun prieten pentru mine?
Unde ți-s spinii? Cu ce mîni primi-vei soarele,
ce ți-l cobor din piscuri
darnic în lumină?
Pui de mesteacăn cresc pe ziduri —
un semn că nu te-ai istovit în lupte mari
de cînd plecai, norod nebun.
Odihnă multă ai avut
s-arunci năvoade în noianul veșniciei.
Pescuit-ai frămîntări din ape fără fund?

Poate ți-ai ars de mult toți zcii.
Năruitu-ți-ai altarele cu capete de zimbri?

Nădejdea mea e încă tot cu ochii
mari deschiși spre viitor. Cred mult.
Sunt răbduriu.

(Își îndreaptă ochii cercetători spre cărare.)

Livada-n care m-au lovit.
Cinii ciobanilor pribegi au lins
în treacăt singele ce mi s-a scurs
pe pietrele cărărilor.
Un semn că astăzi mă iubști — cetate?
Un semn că mine-o să ridici un templu
Orbului?

Oricum ar fi, nu mă-nspăimint --
și greu de viață și de gândul morții
îmi azviri destinul între zidurile tale,
tăinică cetate!
Munții vin cu mine.

(Se oprește și ascultă. Un cîntec s-aude din stejeriș.)

GLASUL ZEMOREI

Hoinăresc spre soare --
din frunziș răsfrînt
el îmi cade-n barfă.
Nu mai știu să cînt.

Zariște ploșuvă.
Gîndul mi-e năîng.
Alb măceș mă cheamă
și iau drumu-n crîîng.

Ghimpi se-nfig în mină.
Șerpi trec prin amurg.
Și din răni pe strune
stropi de singe-mi curg.

Cuarde prind să cînte
serei în urechi.

Picuri cad într-una
peste taine vechi.

(Zemora reapare în livadă cu un mânunchi de flori.)

ZAMOLXE

(înmîi)

Întîiul om. De șapte ani întîiul om
Îmi mîngîie vederea.

(S-apropie de Zemora.)

Fecioară, proaspătă ca diminețile de toamnă,
ce cîntec spui?

ZEMORA

Tu ești străin pe-aici,
Ciobanii-l fluieră de mult,
iar vorbele i le-a scornit Madîra
cîntărețul.

ZAMOLXE

Îl cunoșcui pe vremuri. Mai trăiește?
A murit?

ZEMORA

Trăia în cetățuia lui, tot singur,
pînă ce-și ucise sufletul.
Nu știe nimenea de ce. Oameni spun
că într-o noapte-au auzit
copite de-argint pe drum în jos.
Asemenea chitarelor sunt drumurile,
cu cît mai vechi răsună mai frumos.
Și-apoi în colb de lună
s-a văzut un roib în goană.
Fără de stăpin în șea
se întorcea splinatic la castel.
Legată cu o funie de coadă
tira în urma lui o harfă — ca un mort.

ZAMOLXE

Așa mor cîntăreții daci.

ZEMORA

(mişcată)

Nu-ți pare că auzi amarul ris
al celui care nu mai vrea să se întoarcă în viață
și-și trimite calul singur înapoi?
Și nu vezi robul biciuit sălbatic
de căderi de stele? — pe drum în jos
trăște-n urma lui o harfă
ca un mort.

ZAMOLXE

Din partea mea-l pricep așa de bine
pe Madura.

(Dintr-o dată stăruitor:)

Îmi mai îngădui o-ntrebare?
Florile, pentru cine sunt florile?

ZEMORA

Le duc la templu. Oprește-te și tu-n cetate
pentru o zi, străinule. E sărbătoare-n zori.
Poporul o s-așeze-n sanctuar
statuia zeului Zamolxe.
Eu ti mai jertfesc și miere.
Cînd a fost pe-aici l-am învățat
să prindă roiuri.

(Plecă cu un surle.)

ZAMOLXE

(Rămîne împietrit, cu ochii turburi îndreptați spre cetate.)

II

O uliță în cetate. Noapte. Lună.

ZAMOLXE

(trece cu capul aplecat)

Cîntă cocoșii de munte.

Prietenii unde-mi sunt?
Nu-i mai găsesc.
Troscoţel a crescut prin ogrăzile lor
şi iarbă pe vetrele lor.
Nu mai bate inimă!

Căderi de ape s-aud din vale,
ori poate-s adieri din riul morţilor.

Iată şi umbra mea —
n-am înţeles-o niciodată.
Eu o arunc şi totuşi e mai mare decît mine.

Adieri din riul morţilor.
Şi iarăşi cîntă cocoşii de munte.
Inimă,
taci!

(Dispare. Pe urma lui se furigază Ghebosul, iscodind.)

III

În templu. Un perete lateral al templului formează fondul. Altarul, nevăzut, în stînga; în formă de potcoavă sunt aşezate pedestalele cu statuile celor şase zei principali; unul dintre aceştia, mai mare, are cap de bour. În mijlocul potcoavei altarul de jertfă. Un pedestal e liber fără statuie. Mai spre dreapta, două colonne puternice de culoare arămie sprijinesc bolta. Intrarea în templu e în dreapta, dar nu se vede. Jertfelnice şi un şir întreg de zei mărunţi lîngă peretele din fund. Lumină vagă se răsfrînge de sus. Flăcări ard pe altar şi-a jertfelnice. Templul e gol.

ZAMOLXE

*(Intră singur din dreapta. Ochi aprinşi. Se opreşte lîngă
columna din faţă.)*

(S-aud strigăte depărtate.)

Mulțimea-i adunată-ntru slăvirea mea.
Pe lingă ea trecui și m-a privit cu ochi streini.
Oamenii uită. Nimenea nu mă mai știe.
Răcnetele lor de bucurie-ar vrea
să mă ridice-n cer,
dar fără-nvățătura mea.

Miros de vin mă aburește.
Ce reci sunt lespezile!

MAGUL

*(a ieșit din altar în odăjdii de în alb și, punând tămție în
jertfelnice, vede pe strein)*

Streinule, ai îndrăznit?
Nu ți-a fost frică să treci pragul
înainte de-a intra statuia lui Zamolxe?
Nimănui dintre profani
nu i se-ngăduie ăst pas.

ZAMOLXE

(Tace.)

MAGUL

(s-apropie, îl jintește cu privirea și parcă și-ar aduce aminte)

O, norii turburi ai acestor ochi.
Așa schimbat? Aici? Din nou aici?
Și tocmă azi?
Zamolxe, te cunosc.

(Ca sugrumat.)

De ce te-ai întors? De ce te-ai întors?
Poporul se răzbună
fără să vrea, fără să știe.

(Cu un ris rău.)

Ai încercat să-l scapi de zei
și azi îți ai și tu
un chip de piatră printre ei!

ZAMOLXE

(cu un hohot)

Și tu, tu ești preotul meu!

Ha-ha, de necrezut! Ce răzbunare blestemată!

MAGUL

Așa de tânăr tu ai sămânțat un gînd
și rodul nu l-ai așteptat. E greu să-l schimbi.

Dintr-un ogor răsare ceea ce sameni,
dar din inimi nu.

Aci pui griu și cresc cireși.

(Lingușitor.)

De altfel, nu te bucuri?

Toate aceste arămii columnne
ca niște fecioare zvelte ce și-au aruncat veșmîntul
joacă-n jurul tău.

Ai un altar și-o lume-ți cade-n pulbere.

(Aspru.)

Pleacă înapoi! Altarul n-are trepte!

Ești sus — zadarnic cerci — nu poți
să-l mai cobori.

Răzvrătire?

Împotriva cui?

Azi nu mai ai nici un vrăjmaș,

poporul ți se-nchină —

și eu-s preotul tău!

ZAMOLXE

Tu ești preotul meu!

Ha-ha! Dar n-o să plec.

Mă-mplînt aici în lespezi.

Fulgere, cu pumnii încheștiți vă string!

MAGUL

O, dumnezeul tău e orb —

și tu biet tînăr i-ai luat

pe umeri soarta.

ZAMOLXE

Și soarta-aceata mă face să lovesc.

MAGUL

Norodul nu va crede că ești tu.
Lovești? Pe cine? Ai vreun dușman?
Doar vremea, vremea — care-a așezat
piatră cu piatră, și ți-a ridicat
un templu!
Trăsnește-o!

ZAMOLXE

C-un bici de fulger
voi întoarce vremea înapoi —
și mine va fi ieri!
Dintru adine striga-voi de pe țărnuț meu stingher,
și vremea se va trage înapoi
ca marea când o cheamă luna.
Și-atunci m-apropiu de urechea ta
și-ți zic:
grăbește-te —
îngroapă-ți zeii ciocluțe bătrini!
E plin de hoituri cerul tău!

MAGUL

Ești tânăr și orb.

A doua vară vii. De ce?

N-ai fost în stare să rămi,
de ce te-ai mai întors?
Du-te, pleacă!
Ori nu.
Ți-e foame?

Ai avut ce să mănânci
în ascunzișul tău atâția ani?
Ce chinuri. Mă topesc de mila ta. Ești slab.
Du-te! Dar zilele când s-or mici de frig
și foamea te va roade,

îți îngădui să te-ntorci,
 din cînd în cînd,
 necunoscut — ca cerșetor,
 să stai aici pe treptele acestor stlpi
 și să-ți întinzi spre trecători
 tremurătoarea mină.
 Se vor găsi și oameni care să-ți dea
 o pîne și un strop de vin
 din toamna lor răscoaptă.
 Rămășițele ce prisosesc
 de la altarul tău
 de asemenea le vei primi din îndurarea mea.
 Am lacrimi de milă pentru tine.
 O nu-ncerca a doua oară furia norodului.
 Eu nu sunt rău, dar pleacă unde știi!
 Ca cerșetor mai poți să vii —
 aci, pe treptele acestui templu,
 cînd ești flămînd
 și viscolul se va-ncălzi sub zdreanța ta!

(Zamolze se clatină și se sprijinește de columnă, zdrobit de strigătele mulțimei care se apropie de templu: „Ehove, ehove, Zamolze!” Ciobanul și-un alt doc aduc pe umeri statuia zeului Zamolze și-o așază pe pedestalul gol. Popor mult s-așună. Locul unde e Zamolze-omul rămîne însă aproape gol. Tot timpul cîntă.)

CORUL COPIILOR

Prin uliți ți-am purtat
 cioplitul chip — și goi
 căzurăm în nisip.
 Nu suntem buni și mici?
 Și nu-s sub stropșine
 atleța rîndunici
 ce și-au zidit din lut
 cuibarul scund și sfînt?
 O nu le turbura!
 Și pentru noi, bieți prunci,
 Zamolxe, zeu lovit,
 îndură-te, preabun,
 de cei ce te-au ținut

cu praştii de alun!
O nu trăsnii pe cei
de faţa ta s-ascund,
şi ieziu mai ales
să ni-i fereşti pe stînci
de rîpile adînci,
Tu groaznic nenţeles!

MAGUL

(În faţa statuiilor)

Din praful ud
de vinul sfînt —
statuia albă ridică-ţi-o pe altar!
Cădeţi, cădeţi!

*(Poporul îngenunchează. Magul ridică braţele spre statuia
lui Zamolxe.)*

Întoarce-te, Zamolxe-ntre stăpînii cei dinţii
ai gîndurilor, brazdelor,
luminei şi ai apelor!
Răsune stelele-n ecouri
sub sandalele-nălţării tale.
Urcă pragul veşniciei
şi mîngie cu mîna ta
ursita ăstui trist norod.

Cădeţi, cădeţi!
E ziua tuturor părerilor de rău.
Nisip aţi aruncat în ochii soarelui.
Iertare!
Plîngeţi să miroase-a lacrimi templul!

Înalţă-te, Zamolxe!

POPORUL

Înalţă-te, înalţă-te, înalţă-te!

MAGUL

(Pleacă spre altarul nevăzut din stînga)

Ieşiţi, fecioare! Jocul sacru să înceapă!

*(Şase fecioare, în frunte cu Zemora, vin în faşa statuiilor
divine şi se închină pe rând fiecare la cîte unul din cei*

ÎNȚIIA

(În faşa zeului cu cap de bour)

Vilvele reci
din mine de aur
fie-ţi soţii,
puternice taur.

A DOUA

Ochii mi-s dulci,
am trup de petale,
fii în zbor
cu clipele tale.

A TREIA

Floare şi om
în glod şi să-nchine —
foc pe altar
mă mistui în mine.

A PATRA

Luna o-ncearcă
cu bobi de tîmîie,
jarul nestins
în ea să-ţi rămîie.

A CINCEA

Trimbe de fum
se-nalţă spre tine
Înîni şi joc
să-ţi fie, vecine!

ZEMORA

(la statuia lui Zemolre)

Miere-ţi jertlesc
în scrum şi-n jeric, —

Tie — stupar
etern păduratic!

*(Începe jocul fecioarelor, însoțit de chitare din altar. În
o vremea asta:)*

ZAMOLXE

(tot lângă columnă, după ce a privit tulburat)

Mă-năbuș. Friguri în vârtej
mă scutură din temelie cerul.
Nu-i trupul meu în cer?
Dar stelele, stelele chiar,
pe care altădată le-am iubit,
mi s-ar părea amare azi.
Otravă verde picură din cle n cupa mea
ca din strivite capete de șerpi.

Eu — zeu?
Credința mea v-a ispitit — altare,
cu mii de jertfitori netoți!
La luptă pumnii!
Vrăjmașii?
Ești tu — numai tu, numai tu chip de piatră-necoronat
cu nemurire
și dezmiardat cu jocuri de fecioare.

(Întinde brațele.)

Zeule Zamolxe, cît ești de alb zăpadă!
Dar visul meu e cald și te topesc.
Aici sunt eu
și omeneșcul meu gând.
Acolo?
Eu zeul,
și toți bețivii jertfei.
Statuie,
cu povara ta de munte
mi te ridici pe piept.
Blestem,
ucigătorule de visuri!
Iată, mă ridic în față ta —
nu tremuri?

Vrăbii își vor face cuib în capul tău!
Zamolxe-Zeule,
de te-aș vedea în mărăcini
sau pe gunoi
la lună cizii să te latre!
Cenușă — vîntul — să te spulbere-n noroi.
În lături jertfitori —
și vreme, înapoi ca marea, înapoi!

(Se aruncă asupra statuiei sale și o doboară cu pumnii. Poporul, ingenuncheat, îl privește nențelegător, se ridică. Tumult. S-aud strigăte: „Statuia“, „Zeul“, „Spart“, „Altarul pingărit“, „O, vai“, „Ucideți-l!“ Vreo cîțiva ciobani se reped asupra lui Zamolxe, îl răstoarnă și-l trăsesc cu bucăți din statuia spartă. Din mulțime iese)

GHEBOSUL

(se furișează lângă trupul mort și se-ntoarce spre norod cu un rînjit)

A doua oară a venit între voi
și nu l-ați cunoscut.
Ochi ca ai lui nimenea n-a mai avut
și nu l-ați cunoscut.
Apropiati-vă, priviți-l!
V-ați ucis pe Zamolxe cu statuia lui
nemernicil!

(Uimire și cîteva țipete. Toți se adună în jurul celui mort. Apoi liniște.)

UNUL

(lîngă columna din fașă, către vecinul său)

Zamolxe e mort.

AL DOILEA

Dar ne-a adus pe Dumnezeu.

ÎNȚIUL

Orbul e iarăși printre noi.

AL DOILEA

(se auză)